

26 April
1755.

37

TEMAINTRODUKTION

Generationer: Genlæsninger og reaktualiseringer

At tænke i generationer er en central del af en kunsthistorisk praksis, der med tradition for periodeinddeling og kronologi kategoriserer kunst, kunstnere og kunstnerisk praksis på baggrund af en lineær tidsopfattelse. Men hvad kan et begreb som “generationer” bruges til i dag, og kan man tænke det uden om kronologi? Hvad sker der, når værker og begreber undersøger og undersøges på tværs af tid? Med dette temanummer af *Periskop* har vi ønsket at udforske værker og teorier, der overskrider en traditionel inddeling i “dengang” og “nu” – både i konkrete værkanalyser og i teoretiske refleksioner over historiografi og generationstænkning.

At tænke på tværs af generationer

Hvornår er noget historisk? Hvem har retten til at erklære noget for overstået, hvad er det for en magt, der ligger i en sådan erklæring, og hvilke politiske effekter har det? Og hvad kan der fx komme ud af at *reaktualisere* i stedet for at *historisere*? Disse spørgsmål gør sig bl.a. gældende ved en (queer)feministisk kunsthistorie-skrivning, der kan åbne for perspektiver ved en patriarkalsk funderet kunsthistorie, men som nødvendigvis også må forholde sig kritisk til feministernes egne diskurser. For hvilke narrativer overfører “bølge”-metaforen fx til en læsning

<

Johanna Fosie: *Studie af to østers*,
1755, gouache, 28,1 x 22,7 cm.
Den Kongelige Kobberstiksamling
© SMK Foto/Jakob Skou-Hansen.

af generationer af kunstneres praksis? Er det fx relevant at inddele feministisk bevidste kunstnere i et før-og-efter 1968? Og har “fjerdegenerationsfeminister” gjort tidligere generationers udsagn utidssvarende, eller kan de, genlæst i et temporalt og kritisk perspektiv, åbne for aktuelle strategier og synsvinkler?

I artiklerne “Bølgebrydning. At tune ind på queerfeministisk historie med FRANKs *Voluspå*” (s. 10) af Mathias Danbolt og “Overleveringer – kropslige erfaringer på tværs af tid” (s. 28) af Sofie Olesdatter Dennig Bastiansen gøres der netop op med inddelingen af (queer)feministisk historie i forskellige bølger og generationer. Danbolt analyserer kunstnergruppen FRANKs sammenstilling af fotografier af svenske Klara Lidén og norske Marie Høeg og argumenterer derigennem for, at “lydbølger” er en mere brugbar bølgemetafor, idet den muliggør resonanser, dissonanser og flere sameksisterende (historiske) (queer)feministiske stemmer. I Bastiansens artikel er mødet mellem de to danske kunstnere Gudrun Hasle og Kirsten Justesen basis for en analyse, der undersøger, hvordan feministisk bevidste historiefortællinger kan skabes og overleveres fra et kropsligt, sanseligt og visuelt udgangspunkt. Med afsæt i Hasles broderede kortlægning af Justesens krop undersøger artiklen tid og krop som kunstneriske greb, og hvordan disse kan påvirke både værkforståelse og kunsthistorieskrivning.

I artiklen “Generationsbrud. Avantgardebegrebet før og efter 2. verdenskrig” (s. 100) af Jens Tang Kristensen er generationstænkningen ligeledes til diskussion, om end det i denne artikel ikke er den historiserende inddeling i feministiske bølger, der stilles spørgsmålstegn ved, men derimod det kunsthistoriske avantgardebegrebs konstruktion af et generationsbrud, der skiller avantgardeformationer i et før og efter 2. verdenskrig. I sin artikel diskuterer Kristensen, hvordan avantgardeformationer udfordrer den lineære udviklings- og forfaldshistorie ved kontinuerligt at genanvende kunstneriske metoder og strategier fra deres “forgængere”.

Så hvordan kan man tænke i relationer mellem generationer – intergenerationalitet – uden om forestillinger om progression og kronologi? Eksempelvis forstår queerteoretiker Elizabeth Freeman fortiden som et nutidens efterslæb, et træk bagud, der bedst kan beskrives som omvendt af fremdrift, og definerer med sit begreb *temporal drag* en tidstransitiv praksisform, der gør op med vores privilegering af det “ny”, og hvor det at vende tilbage til og genopføre “det gamle” giver mulighed for en genfortælling af vores forhistorier, som kan skrive fremtidige historier på anden vis. Så hvordan kan kunstneriske og kunsthistoriske praksisser gå i kritisk dialog med tidligere generationer i en stadig historiefortælling? Hvad er genlæsningens og genfortællingens æstetik og/eller politik?

(Re)performances og institutioner

Andre eksempler på kunsthistoriens brug af kronologi er inddelingen i perioder, der kommer til udtryk i museernes ophængning af deres faste samlinger, som oftest er sirligt inddelt i perioder, skoler, generationer. Men forbliver denne orden uforstyrret, eller kan den fx udfordres, når samtidskunstnere inviteres til at intervenere i museernes samlinger? Kan de skabe forbindelser på tværs af tider på anden vis end den kronologiske historiefortællings? Og hvordan kan institutionerne arbejde selvbevidst med at gentænke forholdet mellem kategoriske inddelinger og tid i den museale praksis?

Interviewet “Kvindelige kunstnere i Kobberstiksamlingen” (s. 122) er en samtale mellem Lise Margrethe Jørgensen og Pernille Zidore, hvor Zidore fortæller om sit arbejde med at kortlægge og registrere alle kvindelige kunstnere, der er repræsenteret i Den Kongelige Kobberstiksamling på Statens Museum for Kunst. I samtalen peger Zidore på nogle af de strukturer, der gør, at fx mange af de kvindelige kunstnere fortsat er g(l)emt i museernes samlinger, og på, hvordan kortlægningen kan fungere som et redskab, der giver mulighed for at tilgå og aktivere en samling som Kobberstiksamlingen på anden vis.

I artiklerne “Stik, skær, brænd. Sprækken som (kunst)historisk berøringspunkt i værker af Carla Zaccagnini, Annarosa Krøyer Holm og La Vaughn Belle” (s. 46) og “Når kunstgenstanden ikke længere er en genstand. Om performancekunstens udfordring for museumspraksis” (s. 64) tager hhv. Anna Vestergaard Jørgensen og Mia Tine Bowden Christiansen udgangspunkt i museumsinstitutionerne, deres historie og funktion. I Vestergaard Jørgensens artikel spørges der til, hvordan man gennem samtidskunstværker, der bogstaveligt talt arbejder med sprækker og revner, kan genlæse museumsinstitutionen som et problematisk og ubehageligt sted. I sin analyse anvender Vestergaard Jørgensen dekoloniale og queer-feministiske pointer om kunsthistoriens hvidhed og sprækkens destabiliserende potentiale i undersøgelsen af kunstværkernes affektive forbindelser til museumsinstitutionerne og den historie, de er en del af. I Christiansens artikel åbner forfatteren for en diskussion af, hvordan performancekunst modarbejder museernes traditionelle registrerings- og bevaringskategorier. Christiansen trækker i artiklen på sine egne erfaringer som performancekoordinator ved den retrospektive soloudstilling af Marina Abramović på Louisiana i 2017 og sætter dem i spil i en diskussion af de udfordringer, som museer står over for, når de indsamler og udstiller performancekunst.

Netop performance er en af de kunstarter, der også er interessant ift. spørgsmålet om temporalitet. For hvis værkbegrebet bliver processuelt, sætter det iflg.

performanceteoretiker Rebecca Schneider spørgsmålstegn ved de grænser, der definerer mulige begyndelser og mulige slutninger – både når det handler om gestik, handlinger og objekters repræsentation. Det rammer bl.a. ind i en politisk diskussion af originalitet og copyright. Og det åbner for en diskussion af værkets ontologi, af receptionshistorie og mulige gentagelser, *reperformance* og *reenactments*. Reenactments er omdrejningspunktet for Janna Lunds artikel “Engelsk socialrealisme reenacted. Slaget ved Orgreave (nu og dengang)” (s. 82) om den engelske kunstner Jeremy Dellers genopførelse af kampene mellem minearbejdere og politi i den engelske by Orgreave i 1984. Gennem analysen af værket kommer Lund ind på spørgsmål omkring erindring og receptionshistorie, der er helt centrale aspekter, ikke bare ved en forståelse af Dellers værk, men også ved reenactment som medie til at begribe historiske begivenheder.

Kærlighed og farver genlæst i generationer

Ud over artiklerne finder man i dette nummer af *Periskop* to essays, der personligt og indlevende diskuterer vidt forskellige former for genlæsninger og reaktualiseringer. Signe Arnfreds essay (s. 136) om den russiske forfatter Alexandra Kollontajs novelle *Tre generationers kærlighed* fra 1923 handler både om generationsopfattelser i selve novellen og om genlæsningen af novellen i 1970'ernes kvindekamp, hvor Arnfred sammen med en gruppe andre kvinder i 1974 dannede “Alexandragruppen”, som bl.a. udgav novellen i dansk oversættelse. Mai Dingsøe Hansen diskuterer i essayet “En blankt profeti” (s. 128), hvorfor det er helt centralt for kunsthistorikere at besøge og genbesøge skulpturer og arkitektoniske værker, der tidligere er blevet opfattet som “farveløse”, dvs. som hvide. Omdrejningspunktet for essayet er middelaldermonumentet *Mosesbrønden*, som hun (gen)besøger på hhv. Den Kongelige Afstøbningsssamling, hvor den står afstøbt i gips, samt i karteuserklosteret i Dijon, hvor den malede “original” er.

Med overskriften “Generationer: Genlæsninger og reaktualiseringer” ønsker vi i dette nummer af *Periskop* at åbne for en diskussion af historicitet, temporalitet og generationer – ikke for at afskrive begreberne, men for at fokusere på den kompleksitet og ambivalens, der ligger i dem. Ikke for at afskrive historien, men for at forhandle med den performativt, kropsligt, sanseligt, konceptuelt, diskursivt, subversivt... Dette set både inden for en kunstnerisk praksis og i en metodisk og kunsthistoriografisk refleksion over kunsthistorieskrivningens udelukkelses- og inkluderingsmekanismer.

God læselyst!

LITTERATUR

Freeman, Elizabeth: “Packing History, Count(er)ing Generations” in *New Literary History*, vol. 31, nr. 4, 2000, pp. 727-744.

Schneider, Rebecca: *Performance Remains – Art and War in Times of Theatrical Reenactment*, Routledge, London og New York, 2011.